

Prilog poznavanju političke djelatnosti Petra (Peroslava) Ljubića (1903. – 1910.)

HRVOJE PETRIĆ

U članku se obrađuje politička djelatnost Petra (Peroslava) Ljubića u periodu od 1903. do 1910. koja se kretala od okvira Hrvatske stranke prava, preko Hrvatske pučke seljačke stranke pa do angažmana unutar Hrvatsko-srpske koalicije i neuspješne kandidature u njenom okršlju na izborima 1910. godine. Peroslav Ljubić u politička zbivanja Podravine ulazi 1903. godine surađujući s tadašnjim tajnikom Kluba Hrvatske stranke prava Stjepanom Radićem kao i njegovim bratom Antunom. Ostaje povezan s braćom Radić te je tako ušao u krug osnivača Hrvatske pučke seljačke stranke (HPSS) čije osnivanje pomaže kroz svoje novine Podravac koje će kasnije preimenovati u Hrvatske novine. Te su novine postale i glavno glasilo HPSS-a. Krajem 1906. Hrvatske novine Peroslava Ljubića prestaju biti glavno glasilo HPSS-a pa on time počinje gubiti utjecaj. Osim toga HPSS nije dobro prošao na lokalnim izborima u Virju, a na izborima za Hrvatski sabor 1906. Peroslav Ljubić nije bio uspješan. Na idućim izborima 1908. odbija kandidaturu u ponuđenom koprivničkom izbornom kotaru, što je sve doprinijelo Ljubićevoj marginalizaciji unutar HPSS-a. Na tim je izborima po prvi put u Hrvatski sabor izabran Stjepan Radić (u novigradskom i ludbreškom kotaru), a u saborske klupe ulazi i prvi seljak, Vinko Lovreković iz Donje Velike (u današnjoj općini Sokolovac). Jedan od potpredsjednika HPSS-a postaje Tomo Jalžabetić iz susjednog Đurđevca pa se Ljubiću unutar HPSS-a sve više sužavao politički prostor. Iako još početkom 1909. javno izjavljuje vjernost HPSS, on vrlo brzo prelazi na stranu Hrvatsko-srpske koalicije te 1910. propada kao njen kandidat na izborima u matičnom novigradskom kotaru. Nakon neuspjeha napušta politički rad u Podravini, a iduće 1911. trajno iseljava iz zavičaja.

Ključne riječi: politika, Hrvatska pučka seljačka stranka, Hrvatsko-srpska koalicija, Virje, Podravina, 20. stoljeće

1. Uvod

Petar (Peroslav) Ljubić je rođen u Virju, 22. veljače 1869. Pučku školu završio je u Vinokovcima školujući se kod brata Miloša koji je bio učitelj, a u Osijeku je kasnije objavljivao mjesečnik *Pčela*. Gimnaziju je završio u Varaždinu. Od 1890. bavio se novinarstvom, a

u Virju je od 1893. objavljivao novine *Podravac* (od 1905. pod novim imenom *Hrvatske novine*),¹ kojima je utjecao na politička kreta-

¹ MIHOLEK, Vladimir: *Tiskar i novinar Peroslav Ljubić (1869. – 1944.)*, <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/1323> - pristup ostvaren 8. 7. 2018.; KRČMAR, Stjepan: *Tiskare i izdavačka djelatnost u Virju // Virje na razmeđu stoljeća: zbornik I* (ur.

nja u dijelu Podravine. Peroslav Ljubić se aktivno uključio u politički život u vrijeme narodnog pokreta 1903. godine.

2. Peroslav Ljubić i narodni pokret 1903. godine

Važan događaj zbilo se na Uskrsni poneđjeljak (13. travnja) 1903. kada je Stjepan Radić na poziv Peroslava Ljubića održao pozudaničku skupštinu u Virju na kojoj je nazočilo stotinjak ljudi. Radić je govorio da se seljaci moraju udružiti u Hrvatsku seljačku zadrugu koja je vezana uz Hrvatsku poljodjelsku banku, u čijem je upravnom odboru bio on, te da ne treba osnivati veresijske udruge jer su one bile vezane uz mađarsku državnu banku. Očito je virovska skupština izazvala ogorčenje naroda te su Radićeve riječi imale zadatak smirivanja i upućivanja na borbu argumentima, a ne nasiljem.² Iako je skupština u Virju utjecala na početak seljačkih gibanja, u đurđevačkom kraju je bunt započeo u svibnju. Dana 11. svibnja je kotarski predstojnik iz Đurđevca javio: ... u noći od 10. na 11. svibnja u mjestu Virju bila demonstracija tim, što je oko 80-100 demonstranata porazbilo do 20 stakla na prozorima pristaša narodne stranke. Tom prigodom su pjevale narodne pjesme, a čuli se povici dolje sa mađaroni... U Đurđevcu se pripovijeda, da se ljudi groze, da će bilježnika u nedjelju iz ureda van baciti i rastrgati ga.³

U Virju je 18. listopada 1903. u Tottarovo gostionici održana pučka skupština koju su uz Peroslava Ljubića sazvali Vid Cilinger, Eduard Tottar i Martin Grgić. Raspravljalo se o povećanju narodnog imetka, obrani od poplave, aktivnosti opozicije itd. Okupilo se

oko tisuću ljudi.⁴ O tome piše u novinama: *Urednik Podravca Peroslav Ljubić, sazvaio je bio javnu skupštinu, na kojoj su poprimljene rezolucije za našu financijsku samostalnost, za slobodu štampe i poboljšanje javnih odnošaja. Naroda je došlo na tisuće.*⁵

U listopadu 1903. u zagrebačkom uredništvu novina *Obzor* trebao je biti održan sastanak narodnih i naprednih novinara te osnivanje novinarskog društva na kojem je Peroslav Ljubić trebao govoriti o pokrajinskom novinstvu. Na tom sastanku su trebali govoriti i braća Antun i Stjepan Radić.⁶

Sve ukazuje na povezanost Ljubića s braćom Radić, a posebno sa Stjepanom koji je tada bio tajnik Kluba Hrvatske stranke prava. Peroslav Ljubić je surađivao i sa Stjepanovim bratom Antunom pa je tako na dan Sv. Nikole, 6. prosinca, Ljubić uz Antuna Radića govorio na skupštini u Novigradu Podravskom na kojoj se okupilo oko 2000 ljudi, od toga oko 400 Virovaca. Ljubić je objašnjavao važnost slobode govora i tiska, osvrnuo se na sveslavenski novinarski kongres u Dubrovniku te kritizirao nesamostalnost sudaca i ukinuće porote. Na skupštini su se obratili i trgovac te posjednik Tomislav Barac iz Šemovaca kao i Novigradec Stjepan Vedriš. Ljubić je o potrebi financijske samostalnosti, te nepravednom odnosu Mađara prema Hrvatima govorio 15. prosinca 1903. na pučkoj skupštini ispred škole u Molvama na kojoj se okupilo oko 1000 ljudi.⁷

Peroslav Ljubić je 29. prosinca 1903. na glavnom trgu u Bjelovaru govorio na velikoj narodnoj skupštini pred otprilike 5000 ljudi. Skupštinu je otvorio odvjetnik Rojc, a između ostalih je govorio i Stjepan Radić o sporazumu i slozi Hrvata i Srba.⁸

Zbivanja u Podravini 1903. bila su, u neku ruku, stvaranje preduvjeta za novo seljačko organiziranje jer su kod seljaka stvorile samopouzdanje i usmjerile ga na pretvaranje u aktivni politički subjekt.

Martin Mihaldinec), Virje: Zavičajni muzej Virje, 1981., 43.; Dokumentacija Zavičajnog muzeja Virje; Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb; Narodna biblioteka Srbije Beograd, spomenute knjige i novine.

2 Pouzdanička skupština u Virju // Narodna obrana 88 (19. 4. 1903.), 3.; Narodna obrana 105 (8. 5. 1903.), 2.; KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Stjepan Radić i kunovečka buna 1903. godine* // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja II, 4, 2003., 63–64.

3 Hrvatski državni arhiv, Predsjedništvo zemaljske vlade (HDA, PRZV), br. 2490, 6-14/1063.; BOGDANOV, Vaso: *Hrvatski narodni pokret 1903/4.*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1961., 29.

4 ŠADEK, Vladimir: *Molvarska Podravina i druge teme: izbor studija i radova*, Molva: Općina Molva, 2008., 35.

5 Svjetlo (25. 10. 1903.)

6 Slavenska misao 64 (7. 10. 1903.), 2.

7 Podravac 11, 24 (15. 12. 1903.), 2.

8 ROJC, Milan: *Oko mene: u vrtlogu politike i u službi naroda (1906.-1920.)*. 2. dio (priredio. Željko Karaula) Bjelovar: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012., 231.

3. Utiranje puta Hrvatskoj pučkoj seljačkoj stranci

Nakon burnih zbivanja 1903. krenulo se s političkim organiziranjem seljaštva pa su pojedine novine poput Ljubićevog *Podravca* iz Virja utirale put novoj stranci. Tako je 26. ožujka 1904. Peroslav Ljubić objavio članak pod naslovom *Hrvatska seljačka stranka*:

*U posljednjem broju pod naslovom 'Vijesti iz Zagreba' pisali smo, kako je i u našoj opoziciji mnogo toga nezdravoga, kako imade i opozicionalaca, koji nijesu ništa bolji od samih mađarona. Pisali smo i o događajima što izbiše na površinu u Poljodjelskoj banki, pa onda o nemirima i o Frankovcima, koji te nemire prouzročiše i koji udaraju po svemu što je naše. Rekosmo na jednom mjestu i to, kako će ovakav rad naše opozicije konačno prisiliti narod, da okrene svoj toj rodoljubljivoj gospodi leđa, i da potraži svoje prave prijatelje, s kojima će moći složno raditi za boljitak svoj i čitavoga roda hrvatskoga. Samo nijesmo spomenuli to, da je i među samom gospodom, koja se kupe oko hrvatske stranke prava' došlo do nesuglasica i to radi toga, što je na skupštini Poljodjelske banke' g. Stj. Radić tražio neka razjašnjenja o poslovanju ravnateljstva. Sa više strana čujemo, da je gospodin Radić bio u svom pravu, no to je ipak ražestilo tako neku gospodu članove ravnateljstva Polj. Banke', koji su i članovi hrv. Stranke prava', pa su tražili, da se Radić ima zahvaliti na tajničtvu hrv. Stranke prava', jer da će inače oni istupiti iz stranke. Radić je dakako to odmah i učinio, premda bi to prije ili kasnije i samo od sebe došlo, u koliko mi pozna-
jemo g. Radića i prilike u hrv. Stranci prava'.*

Najnovije vijesti, što nam stigoše iz Zagreba svjedoče, da će se obistiniti naše nagađjanje kad rekosmo: da će narod morati okrenuti leđa toj rodoljubljivoj gospodi i potražiti svoje prave prijatelje s kojima će složno raditi. Prijatelj nam naime javlja, da će većina mladih ljudi, koji se nazivaju naprednjacima (– ali i rade tako –) istupiti iz hrv. Stranke prava', te se okupiti u posebnoj stranci i raditi složno s narodom, s hrvatskim seljakom. – Stvorila bi se eto tako: 'Hrvatska seljačka stranka'.

Nema dvojbe, da će radi toga biti opet buke i vike, no mi smo uvjereni, da sva ta buka i vika ne će ništa koristiti, jer je već i narod uvidio: koji i kakovi su plodovi dosadašnjega rada naših opozicionalnih stranaka. Mi smo i u posljednjem našem uvodnom članku: 'Svugdje stranke, nigdje naroda' jasno prikazali, kako se je dosada u Hrvatskoj radilo, pa držimo, da takovomu radu mora jedanput

za uvijek biti kraj.

Za to nas osnutak hrvatske seljačke stranke niti najmanje ne čudi, mi vidimo, da je osnutak ovakove stranke nužna posljedica dosadanjega rada naših rodoljuba', pa smo pripravnici sve naše sile žrtvovati za procvat i napredak one stranke, koja će u prvom redu računati s narodom, koja će s narodom raditi, a ne će se godine i godine prepirati o programe i o ljude, a makar se oni zvali Starčevići, Breščenskiji ili Franki.

Za sada upozorujemo samo u ovo nekoliko redaka naš seoski svijet na ovo što dočusmo o hrvatskoj seljačkoj stranci, a nadamo se, da ćemo doskora moći i nešto opširnije o svem tom javiti.⁹

Nekoliko tjedana kasnije Peroslav Ljubić objavio je još jedan programski članak *K osnutku hrvatske seljačke stranke*¹⁰ dok je Stjepan Radić istaknuo kako je kod osnivanja Hrvatske (pučke) seljačke stranke u početnoj fazi, između ostalih, najživlje sudjelovao Peroslav Ljubić iz Virja, urednik *Podravca*.¹¹ Put osnivanja nove stranke je nailazio na poteškoće, o čemu svjedoče članci iz tadašnjih novina.¹² Kako je posao s osnivanjem stranke napredovao tako su i jačale kritike na račun Radića, pa su ga u javnosti morale opravdavati Ljubićeve novine u Virju.¹³

U kolovozu 1904. Stjepan Radić stvorio je sa svojim suradnikom Peroslavom Ljubićem svoju političku jezgru u Podravini, djelujući među narodom u Novigradu Podravskom, Molvama i Virju.¹⁴ Ovi sastanci su osim rada

9 LJUBIĆ, Peroslav: *Hrvatska seljačka stranka* // *Podravac* XII, 10 (26. 3. 1904.), 1.

10 LJUBIĆ, Peroslav: *K osnutku hrvatske seljačke stranke* // *Podravac* XII, 24 (2. 7. 1904.), 2.

11 RADIĆ, Stjepan: *K osnivanju hrvatske seljačke stranke* // *Hrvatska misao* IV, 10 (1904.), 590.

12 *Kako se danas brani domovina?*, *Podravac* XII, 25 (9. VII. 1904.), 2.

13 *Još nešto o Radiću i onom gospodinu kapelanu koji kanipokopati Podravca* // *Podravac* XII, 26 (14. 7. 1904.), 2.

14 *Tri pouzdana sastanka o hrvatskoj seljačkoj stranci. Pod tim naslovom donosi Podravac izvještaj o trima pouzdanim dogovorima, koji su se održali u Virju, Molvama i Novigradu. Priredio ih je naš prijatelj g. Ljubić, a govorio je na njima g. Stjepan Radić o potrebama i o najprostoj nuždi, da se što prije osnuje seljačka stranka. Narod se je jako zanimao za tu stvar i stavljao je mnoga pitanja, te se tako mogla svaka sumnja razjasniti i ukloniti. Dozgođe ćemo o tom možda opširnije pisati.* // *Hrvatski narod* XIII, 35 (25. 8. 1904.), 2.

Dragi gospodine i prijatelji,

Neki vas žele, da sam Vas molio, pa sam bašle istom slavu saznao od
 Vj. Gornji. Čudim se, da se meni spredieba baš Kriminica, gdje u ovom slučaju
 misle da nijednoga, nekome i još, eteći manam baš nekome od publicisti na
 privatni veza baš oficine. A jer da onda, gdje mi se i malo brat i se dan
 gim postojekriama, istom u taj kotar i da se stranom, keran?

Ja sam Vas jošinu molio, da mi pustite Kletar, a smadom je to razgovor i k-
 mefih razloga. A tom mi kotaru poroda poznada, a dijete sam jutro i molim
 mišta nekome i skupine, a računam mnogo i na pojednost, koji stada i
 Gungjeran, da bi mi moglo biti isto u prirodu.

Moja moja nijesta primik kancelarije i Kriminica; pa Vas molim, da
 sve primienite i to baš, da da Krištof kancelarije i Kriminica, a Kriminica
 koji sebaš iz obine ostalovate, a man ostavite Kletar. A moje misli, da je
 Kletar neprav, prema bašle: 4-5 kancelarije, moglo bi se dogovoriti i to čudo,
 pa da budem ja izjedan. A to bašle stajaji, miže Van postava, i se, da ostalovate
 i da prapustam taj kotar Vanu il. i bašle, isto ne bašle to bašle miže gubani. Opi-
 žumiti nema ni govora, ni ovlam, u ducaji isto kancelarije, moglo bi se i to čudo
 dogovoriti.

Voljao sam bašle je postava opazama se bašle prema javicim, a bašle
 mi je onda sluzaj, da se misimo dub, i čudni preda vode? Istina,

Sl. 1. Ljubićevo pismo Radiću (izvor: Državni arhiv Zagreb).

na profiliranju stranačke ideologije predstavljali ujedno pripremu za formalno osnivanje seljačke stranke.

Osnatak Hrvatske pučke seljačke stranke 1904. popratile su također Ljubićeve novine *Podravec* sljedećim riječima:

U četvrtak 22 o. mj. Držali su osnivači 'Hrvatske pučke seljačke stranke' u Zagrebu sjednicu na kojoj se je kroz punih devet sati pretresao program stranke, koji je izradio poseban odbor, komu je taj posao bio povjeren. Konačno je program uz neke nužne preinake i po ostalim osnivačima pri-

hvaćen i odobren, dok će takav imati odobriti i glavna skupština, koja će se mjeseca ožujka u Zagrebu obdržavati. Sastanku je prisustvovao lijep broj narodne gospode, dok su se mnogi ili brzojavno ili pismeno ispričali izjavljujući da su suglasni sa svim, što će se na sastanku zaključiti. Milo nam je što možemo izjaviti, da uz hrvatsku pučku seljačku stranku stoji, i lijep broj naših mlagjih svećenika. I naš urednik pribivao je sastanku, koji se 22 o. mj. Obdržavao, jer kako je poznato i on svom dušom radi za ovu toliko potrebnu i pravu hrvatsku narodnu t. j. pučku i seljačku stranku. Ova vijest mora da razveseli svakog razumnog hrvatskog seljaka, a pogotovo naš podravski narod, koji je već odavna obračunao s nerazumnom gospodskom politikom u Zagrebu. U slijedećem broju donijet ćemo u posebnom prilogu doslovno sav program 'Hrvatske pučke seljačke stranke' znajući, da je naš seljak željan znati, što će sve tražiti i za što će se sve boriti ta njegova stranka. O svemu tom doskora mnogo više. I tako, eto, ne mogosmo narodu hrvatskom donijeti ljepše božićnice.¹⁵

4. Ljubićeve aktivnosti u prvim godinama Hrvatske pučke seljačke stranke

Jedan od osnivača Hrvatske pučke seljačke stranke Peroslav Ljubić opisao je djelovanje stranke krajem prosinca 1904. i početkom siječnja 1905. kada je Hrvatska pučka seljačka stranka okupila čak 17 000 članova:

Mnogi moji prijatelji pitaju me: hoće li hrvatska pučka seljačka stranka doskora stupiti u život i otpočeti svojim radom? I nedavno imao sam priliku razgovarati s jednim svojim prijateljem iz okolice, koji mi reče, da je smatrao osnutak hrvatske pučke seljačke stranke već davno zamrlo stvari.

Ja sam naime s g. Stjepanom Radićem priredio nekoliko pouzdanih sastanaka u Podravini, a na tim sastancima raspravljalo se o potrebi i zadaći Hrvatske pučke seljačke stranke. Poslije tih sastanaka nije se o stranci toliko pisalo u našim novinama, ali se je za to živo radilo na tom, kako da stranka već u g. 1905. stupi u život i otpočne svojim djelovanjem.

Nedavno sam u 'Hrvatskim Novinama' javio, da se je 22. prosinca prošle godine sastalo u Zagrebu više iskrenih prijatelja naroda, koji su toga dana stvorili program hrvatske pučke seljačke stranke. Taj program već smo donijeli u cijelosti

na posebnom prilogu, koji je bio priložen prvom broju 'Hrvatskih Novina'. Temelj pako samoj stranci udaren je već onim danom, kad je ta misao nikla i ušla megju narod.

No opazio sam i sâm, da su naši prijatelji u Podravini poslije ono nekoliko prošle jeseni održanih sastanaka očekivali, da će se što prije otpočeti onim poslom, kako im se to na sastancima razlagalo. Kako je ali ovo zamašan i težak posao, koji iziskuje i vremena i razmišljanja, trebalo je raditi oprezno, razumno i polako.

Danas je hrvatska pučka seljačka stranka gotova stvar. Ona je već danas jedna od najjačih političkih stranaka u Hrvatskoj, jer broji već u prvom svom začetku preko 17.000 članova. Mnogi možda toga ne će vjerovati, ali je ono u istinu tako. Istina, nije još ta vojska organizirana, no i taj posao brzo će biti gotov. Ni mjesec dana ne će proći, pa će se taj posao obaviti, a za dva mjeseca držati će možda već hrvatska pučka seljačka stranka u Zagrebu svoju prvu glavnu skupštinu, na kojoj će biti zastupano tih 17.000 njezinih članova sa više stotina njihovih pouzdanika.

Dana 9. Siječnja o. g. sastadoše se opet prijatelji hrvatske pučke seljačke stranke u Zagrebu, a na tom sastanku potpisan je po njima program i pravilnik, ili red, po kojem će se raditi i po kojem će se stranka organizovati. Osnivači porazdijeliše si odmah posao, pa ću i ja sam za koji dan s tim poslom otpočeti otpočeti u našoj Podravini. Možda se već zanimате kakav će to biti posao. Lahak, no važan i ozbiljan, ali ne ću da ga mećem na veliko zvono. Budite samo pripravnii...

Mnogi od vas rado bi možda znati i za ime na onih narodnih prijatelja, koji udariše temelj toj našoj stranci. U prvom redu je najjači i naj snažniji temelj našoj stranci sam hrvatski puk, a ovi prijatelji puka hoće da s hrvatskim pukom zajednički u toj stranci rade: Dr. Antun Radić, profesor i tajnik 'Matice Hrvatske'; Stjepan Radić, književnik i urednik 'Hrvatske Misli'; dr. Benjamin Šuperina, odvjetnik u Sisku; dr. Svetislav Korporić, urednik 'Hrvatskog Naroda'; dr. Milan Krištof, posjednik; Josip Koritnik, svećenik; Ante Irgolić, svećenik; Ante Šlegel, svećenik; Juraj Kapić, vlasnik i izdavatelj 'Pučkog Lista' u Spljetu (Dalmacija); Milan Stojanović, Luka Šoški, Ivan Gmajner i Josip Godler, pravnici; Josip Štić, posjednik u Galdovu; Bogdan Žagar, posjednik u Ogulinu; Dragan Turk, posjednik i upravitelj nadbiskupskih dobara i Peroslav Ljubić, urednik 'Hrvatskih Novina'.

No glavno još nijesam rekao. Možda još uvijek mislite: odakle hrvatskoj pučkoj seljačkoj

¹⁵ Hrvatska pučka seljačka stranka // Podravec XII, 49 (24. 12. 1904.), 2.

stranci 17.000 članova, a još se za tu stranku pravo i nezna! I to ću vam reći. Na sastanku osnivača održavanom 9. Ov. Mj. Rečeno i zaključeno je, da se članom stranke smatra svaki hrvatski državljanin, koji drži bilo ma koje od strankinih novina. A novine hrvatske pučke seljačke stranke slijedeće su: 'Hrvatski Narod', 'Pučki List', 'Hrvatska Misao' i naše 'Hrvatske Novine'. A te sve novine imaju, vidite, 17.000 pretplatnika. Svaki pretplatnik ovih novina imade i neka prava u stranci, a koja su to prava, to će se već doskora saznati i to će vam se svakom pojedinom doskora pripočiti u posebnoj knjižici, u kojoj će biti štampan program sa tumačem, pravilnik ili red i još neke upute.

Toliko za sada o toj našoj stranci, a doskora bit će vam sve posve jasno, a nadajte se skorih dana i spomenutom poslu. Lijepo bi bilo, istina, da je ova naša stranka već posve uregjena (organizovana), jer su, kako se nagoviješta, izbori već pred vratima, pa bismo mogli poslati i mi u sabor nekoliko naših zastupnika. No ako Bog dade, biti će i to.¹⁶

Hrvatska pučka seljačka stranka je održala pouzdani sastanak u Virju 29. siječnja 1905., čime je formalno konstituirana prva lokalna stranačka organizacija u Hrvatskoj. Sazivač sastanka je bio urednik virovskih *Hrvatskih novina* (prijašnjeg *Podravca*) Peroslav Ljubić. Tada su izabrani povjerenik i pouzdanci za glavnu skupštinu stranke u Zagrebu. Iz Virja su to bili: Antun Aušperger, Petar Čorba, Josip Ljubić, Ivan Hegeđušić, Josip Plemenčić, Stjepan Hrženjak, Mato Cik, Đuro Hapavel, Martin Šibar i Valent Sabolić, a iz Virovskih Konaka: Andrija Mesarov, Martin Benkek, Franjo Mesarov, Mijo Živko i Valent Grgić. Za povjerenika je izabran Jakob Čorba.¹⁷

Kako je 1904. počinjala Hrvatska pučka seljačka stranka u okolici Virja pisao je 1905. jedan od njenih utemeljitelja – Peroslav Ljubić: ... *Ja sam naime s g. Stjepanom Radićem priredio prošle jeseni nekoliko pouzdanih sastanaka u Podravini, a na tim sastancima raspravljalo se o potrebi i zadacima Hrvatske pučke seljačke stranke. Poslije tih sastanaka se o stanci toliko pisalo u našim novinama, ali se je za to živo radilo na tom, kako da stranka, već u godini 1905. stupi u život i otpočne svojim djelovanjem. Nedavno sam u „Hrvatskim novinama“ javio, da se je 22. pro-*

Sl. 2. Peroslav Ljubić (izvor: autor).

sinca prošle godine sastalo u Zagrebu više iskrenih prijatelja, koji su toga dana stvorili program hrvatske pučke seljačke stranke. Taj program smo donijeli u cijelosti na posebnom prilogu, koji je bio priložen prvom broju „Hrvatskih novina“. Temelj pako samoj stranci udaren je već onim danom, kada je ta misao nikla i ušla megju narod. No opazio sam i sam, da naši prijatelji u Podravini poslije ovo nekoliko prošle jeseni održanih sastanaka očekivali, da će se što prije početi ovim poslom, kako im se na sastancima razlagalo. Kako je ovo zamašan i težak posao, koji iziskuje vremena i razmišljanja, trebalo je raditi oprezno, razumno i polako. Danas je hrvatska pučka seljačka stranka gotova stvar. Ona je već danas jedna od najjačih političkih stranaka u Hrvatskoj, jer broji u prvom svom začetku preko 17.000 članova. Dana 9. siječnja o. g. sastadoše se opet prijatelji hrvatske pučke seljačke stranke u Zagrebu, a na tom sastanku potpisan je po njima program i pravilnik, ili red, po kojem će se raditi i po kojem će se stranku organizirati. Osnivači porazdijeliše si odmah posao, pa ću i ja sam za koji dan tim poslom započeti u Podravini. Možda se već zanimate kakav će to biti posao. Lahak, no važan i ozbiljan, ali ne ću da ga mećem na veliko zvono. Budite samo pripravnici. Novine HPSS-a su Hrvatski narod, Pučki list, Hrvatska misao, Hrvatske novine.¹⁸

16 LJUBIĆ, Peroslav: *Hrvatska pučka seljačka stranka // Hrvatske novine XIII*, 3 (4. 1. 1905.), 3.

17 LJUBIĆ, Peroslav: *Pouzdani sastanak u Virju // Hrvatske novine XIII*, 6, (4. 2. 1905.), 2.

18 *Hrvatske novine XIII*, 3 (14. 1. 1905.), 2.

I iseljenički tisak je u proljeće 1905. uočio snagu HPSS-a u Virju i okolici: *Stranka se također organizira, kao i po mnogim inim kotarima, a navlastito u Virju, gdje izlaze Hrv. Novine, koje uređuje g. Peroslav Ljubić, član gl. Odbora H.P.S.S. Može se reći, da je virjanski kotar danas najjača kula Hr. P.S.S. Nas veseli napredak ove mlade stranke, koja će i u najširim slojevima našega naroda pobuditi interes za javni rad i tako mnogo doprinesti za osvešćenje naroda i proširenje zdrave političke misli među narodom.*¹⁹

Peroslav Ljubić je bio aktivan pri organizacijskom učvršćivanju HPSS-a po podravskim selima. Dana 19. veljače 1905. organizirao je pouzdani sastanak u Novigradu Podravskom,²⁰ a krajem veljače 1905. je uz Tomu Jalžabetića pomogao u osnivanju đurđevačke organizacije HPSS-a.²¹ Početkom travnja 1905. HPSS je oživio u Molvama²², a ciljeve i program rada stranke je uz Peroslava Ljubića objašnjavao Franjo Fancev.²³ On je

tada bio student slavistike u Beču, a u vrijeme boravka u zavičaju očito se aktivirao u HPSS-u, što je do sada ostalo nezapaženo kod Fancevljevih biografa.²⁴

Ljubić je u svibnju 1905. organizirao HPSS-a u Hlebinama,²⁵ a nakon toga zajedno s Tomom Jalžabetićem i Antunom Radićem organizira HPSS u Kloštru Podravskom i okolnim selima.²⁶ U lipnju 1905. s Antunom Radićem i Svetimirom Korparićem, Ljubić utemeljuje HPSS u Koprivnici i Koprivničkim Bregima.²⁷ U srpnju 1905. s Antunom Radićem Peroslav Ljubić govori u Virju, a potom u Šemovcima gdje organizira stranku s pristašama iz Hampovice, Miholjanca, Rakitnice i Zdjelica.²⁸ U kolovozu 1905. Ljubić na sastanku okuplja 350 ljudi na skupu HPSS-a u Virovskim Konacima.²⁹ Na Veliku Gospu, 15. kolovoza 1905. godine su Peteranec i Drnje posjetili Peroslav Ljubić i Franjo Fancev gdje su razgovarali sa pristašama HPSS-a, ali i s nekoliko pristaša Čiste stranke prava. Na povratku kući su održali pouzdani sastanak pristaša HPSS-a u Sigecu.³⁰ Dana 27. kolovoza 1905. Ljubić je otvorio sastanak HPSS-ovaca u Novigradu Podravskome na kojem je govorio i Stjepan Radić.³¹

Početkom rujna 1905. u Kapeli pred 280 pristaša HPSS-a govori Ljubić uz Vinka Lovrekovića, Benjamina Šuperinu i kapelana Ivanaka Vlašića.³² Ljubić je sredinom rujna 1905. zajedno s Vinkom Lovrekovićem govorio HPSS-ovcima u Donjim Mostima.³³ Nije sve

19 Organizacija Hrv. Pučke seljačke stranke, Hrvatska zastava 12 (30.3.1905.), 4.

20 Hrvatske novine, 9 (25. 2. 1905.), 3.

21 Isto, 10 (14. 3. 1905.), 2.

22 Isto, 16 (1. 4. 1905.), 3.

23 Franjo Fancev je bio hrvatski knjižničar, filolog i književni povjesničar (Virje, 24. IX. 1882 – Zagreb, 31. III. 1943). Studirao slavistiku i romanistiku u Zagrebu i Beču, gdje je 1907. i doktorirao. Od 1908. knjižničar, a 1919–27. ravnatelj Sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koju je profilirao kao nacionalnu i kao sveučilišnu ustanovu za duže razdoblje. Prvi je u nas isticao važnost školovanoga knjižničarskog osoblja, predlagao „sustavnu“ (tj. koordiniranu) nabavu knjiga i stvorio preduvjete za prve skupne kataloge. Knjižnicu organizirao na suvremenim načelima radnih jedinica kao prepoznatljivih dijelova jedinstvenoga radnog procesa. Od 1926. bio je profesor starije hrvatske književnosti na zagrebačkome Filozofskom fakultetu. Godine 1937–39. bio je predsjednik Društva hrvatskih književnika. Objavljivao je radove o jezičnoj i književnopovijesnoj problematici od početaka slavenske pismenosti do hrvatskoga narodnog preporoda te radove s područja bibliotekarstva i povijesti tiskarstva. Za tisak je priredio neke važne tekstove srednjovjekovne književnosti, dubrovačke komedije XVII. st. i djela T. Brezovačkoga, smatrajući izdavanje tekstova osnovnom pretpostavkom za proučavanje starije književnosti. Iz njegove velike znanstvene i publicističke produkcije (oko 150 naslova), izdvajaju se Jezik hrvatskih protestantskih pisaca XVI vijeka (1916), Isusovci i slavenska knjiga XVIII. stoljeća (1922), Dokumenti za naše podrijetlo Hrvatskoga preporoda (1933), Hrvatska dobrovolja u popijevkama, zdravicama i napitnicama prošlih vjekova (1937), Dubrovnik u razvitku hrvatske književnosti (1940), dijalektološki radovi o kajkavskom govoru Fancevljeva rodnoga kraja, o hrvatskim crkvenim prikazanjima, o dubrovačkim komedijama, o kajkavskoj

dopreporodnoj književnosti do tada zanemarenoj i dr. Posebno je značajan njegov rad na istraživanju podrijetla hrvatskoga narodnog preporoda i na isticanju njegove autohtonosti. Hrvatska enciklopedija, 3, Zagreb 2001., 580.

24 KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: Nekoliko riječi o uvjetovanosti karijere i politike na primjeru Franje i Jakova Fanceva // Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu, 1 [31], Zagreb: Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2007., 125–140.

25 Hrvatske novine, 22 (27. 5. 1905.), 2.

26 Hrvatske novine, 23 (3. 6. 1905.), 3.

27 Hrvatske novine, 25 (17. 6. 1905.), 3.

28 Hrvatske novine, 31 (29. 7. 1905.), 2.

29 Hrvatske novine, 32 (5. 8. 1905.), 2.

30 Hrvatske novine, 34 (19. 8. 1905.), 2.

31 Hrvatske novine, 36 (2. 9. 1905.), 3.

32 Hrvatske novine, 37 (9. 9. 1905.), 2.

33 Hrvatske novine, 38 (16. 9. 1905.), 2.

išlo lako pa je tako spriječen sastanak pristaša u Delovima u studenom 1905. na kojem je Ljubić trebao govoriti.³⁴

Ljubić je i dalje održavao veze sa Stjepanom Radićem, no čini se da je suradnja bila sve slabija na što ukazuje pismo Ljubića Radiću od 22. kolovoza 1906.: *Velecijeni prijatelju, Čudim se, da mi za ovaj broj ne poslaste ni redka. A i g. brat nije ništa poslao ni posljednji ni ovaj puta, a držali ste tri skupštine. Za „Hrv. Misao“ nisam Vam mogao otisnuti osnovu, jer je već slog razložen bio. Nikinačka skupština mora da je dobro uspjela, kad „Srbobran“ onako hladno piše. Ja putujem također u Sofiju; ako me samo ne budu držali za urodu. – Ovdješnje štedionice dadoše mi putni trošak, pa sam se za to sklonuo. Molim Vas, da mi za sljedeći broj pošaljete što više građiva, jer mene ne će biti do 30/8 kod kuće; no zato će biti sve u najboljem redu. Zamolite u moje ime g. brata da napiše štogod političkih i domaćih vijesti za sljedeći broj. Budem li 24. išao jutarnjim vlakom iz Koprivnice, onda ću Vas pohoditi. Žagarov prijedlog glede slagaciha strojeva ne smije se nipošto uvažiti. Takav „luksuz“ mi si ne smije mo nipošto dozvoliti. U ostalom o tom ćemo još govoriti, a meni je svejedno, ne će li se i moj savjet poslušati! Prilažem Vam pismo našeg pristaše Poljaka Pikora iz St. Petrovog sela, ako dospijete, izvolite mu Vi odgovoriti. – Rukoljub gospodji, Vas pozdravlja odani Vam Ljubić.*³⁵

S vremenom Ljubić smanjuje aktivnosti osnivanja HPSS-a te se na terenu javlja rjeđe. Npr. govorio je na skupštinama pristaša HPSS-a u Molvama 5. kolovoza 1906.³⁶ i 8. rujna 1907. na kojoj se sabralo oko 600 Molvanaca, te nešto Virovaca, Gjurjevčana, Novogradaca i Hlebinčana u svem do 700 ljudi. Na skupštini je bio i dr. Franjo Fancev koji je o tome napisao članak za stranačke novine Dom.³⁷

Prvi privremeni glavni odbor Hrvatske pučke seljačke stranke je početkom 1905. imao 21 člana. Od toga su iz Podravine osim Peroslava Ljubića, urednika *Hrvatskih novina* iz Virja uz podravski vezani: Tomo Jalžabetić seljak iz Đurđevca, dr. Svetimir Korporić, urednik *Hrvatskog naroda* (porijeklom iz Hlebina) i Ante Šlegel, svećenik iz Martijanca kraj

Ludbrega.³⁸ U prosincu 1905. potvrđen je sastav novog glavnog odbora HPSS-a u kojem je i dalje Peroslav Ljubić, *izdavač i urednik Hrv. Nov. u Virju*.³⁹ Ljubić je ponovo izabran za člana glavnog odbora HPSS-a na glavnoj skupštini 25. kolovoza 1907.⁴⁰ Na prvim redovnim izborima nakon osnivanja HPSS-a od 3. do 5. svibnja 1906. godine HPSS je u Hrvatskoj i Slavoniji postavio svoje zastupničke kandidate u 23. izborna kotara, a Peroslav Ljubić je bio kandidat HPSS-a u izbornom kotaru Bjelovar,⁴¹ no bez uspjeha.⁴²

5. Neuspjesi na izborima za Hrvatski sabor (1906. – 1910.), napuštanje Hrvatske pučke seljačke stranke i ulazak u Hrvatsko-srpsku koaliciju

Ljubić je realno procijenio da ne može pobijediti na izborima, no razmišljajući dugoročno u agitaciji je putem letka uputio sljedeću poruku: *Kako će se na dan 3. o. mj. imati obaviti izbor narodnog zastupnika u Bjelovaru i Novigradu, nije mi moguće kao Vašem kandidatu hrvatske Pučke Seljačke Stranke, prisustvovati izboru u Bjelovaru. Kako je pako pobjeda našem kandidatu u Bjelovaru uz današnji izborni red nemoguća, ja vam preporučam, da glasujete za kandidata udružene opozicije g. Milana Rojca, no samo onda, ako će Vam se g. Milan Rojc pismeno obvezati, da će u hrvatskom saboru braniti pučku politiku i hrvatsko državno pravo. Ujedno se braćo uzdajte u to, da će naša pobjeda biti stalna, čim će u izborima moći sudjelovati većina našega naroda, a to će ako Bog dadne, biti doskora. Svu braću pristaše Hrvat. Pučke Seljačke Stranke Hrvate i Srbe najsrdačnije pozdravljam.*⁴³

38 Neoborivi temelji velikom djelu, Hrvatska misao 4 (7. 4. 1905.), 325.

39 Hrvatska pučka seljačka stranka. Glavni odbor H.P.S.S., Hrvatske novine 1 (4. 1. 1906.), 2.

40 U glavnom odboru HPSS, Dom, 41 (11. 9. 1907.), 3; Hrvatske novine, 36 (5. 9. 1907.), 3; U glavnom odboru HPSS, Dom (11. 9. 1907.), 3; Hrvatske novine 36 (5. 9. 1907.), 3; U glavnom odboru HPSS, Dom 42 (18. 9. 1907.), 2.

41 Virovitičan, 15 (30. 4. 1906.), 2; Hrvatska zastava 19 (10. 5. 1906.), 4.

42 KARLAULA, Željko: *Utjecaj Stjepana Radića na rad HPSS-a u bilogorskom kraju do 1908. godine // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XVII*, 22, 2012., 154–155.

43 ROJC, Milan: *Oko mene. U vrtlogu politike i u službi naroda (1906. – 1920.)*, 314.

34 Hrvatske novine, 48 (25. 11. 1905.), 2.

35 KRIZMAN, Bogdan: *Korespondencija Stjepana Radića*, 1, Zagreb: Institut za hrvatsku povijest, 1972., 427.

36 ŠADEK, Vladimir: *Molvarska Podravina i druge teme*, 43.

37 Pučka skupština u Molvama, Dom, 42, (18. 9. 1907.), 2.

Peroslav Ljubić je sljedeći put trebao biti kandidiran u ime HPSS-a na izborima za Hrvatski sabor 1908. Isprva mu je nuđena kandidatura u koprivničkom izbornom kotaru, no on je to odbio jer se želio kandidirati u izbornom kotaru Kloštar Podravski, u kojem je na kraju bio kandidiran potpredsjednik HPSS-a Milan Krištof, no on nije uspio osvojiti saborski mandat.⁴⁴

O okolnostima odbijanja Ljubićeve kandidature u koprivničkom izbornom kotaru svjedoči Ljubićevo pismo Stjepanu Radiću: *Dragi gospodine i prijatelju, niste mi javili, iako sam Vas molio, pa sam tako istom danas saznao sve iz „Doma“.* Čudim se, da ste meni opredielili baš Koprivnicu, gdje nisam držao nikada nijednoga sastanaka i gdje uobće nemam baš nikakvih ni političkih ni privatnih veza bilo s kime. A zar da sada, gdje mi se je ionako boriti i sa drugim poteškoćama, idem u taj kotar i da si stvaram „terrain“? Ja sam Vas izričito molio, da mi pustite Kloštar, a imadem za to važnih i temeljitih razloga. U tom me kotaru posvuda poznatu, a držao sam gotovo u svakom mjestu sastanke i skupštine, a računam mnogo i na nesložnost, koja vlada u Gjurgjevcu, što bi mi moglo biti vrlo u prilog. Ne mogu nipošto primiti kandidature u Koprivnici, pa Vas molim, da stvar primienite i sada, da dr. Krištof kandidira u Novigradu, u Koprivnici koji seljak iz občine sokolovačke, a meni ostavite Kloštar. Nemojte misliti, da je Kloštar sjeguran, prem bude li 4-5 kandidata, moglo bi se dogoditi i to čudo, pa da budem ja izabran. No u tom slučaju, moja Vam poštena rieč, da odstupam i da prepuštam taj kotar Vama ili g. bratu, ako ne biste Vi bili nigdje izabrani. O sjegurnosti nema ni govora, no velim, u slučaju više kandidata, moglo bi se i to čudo dogoditi. Kolikogod sam bio za pošten sporazum sa str/ankom/ prava, u toliko mi je sada drago, da se nismo dali „žedni preko vode“. Istina, imade i mnogo naših pristaša ovdje, koji će izgubiti svaku nadu u našu stvar ako ne bude možda nitko od nas i ovaj puta izabran, ali valjda dugo tako ne može biti. Najmanja promjena izbornoga reda jamči nam i pobjedu. U Virju prilike strašne. Frankovac bi mogao dobiti i do 45 glasova iz samog Virja. Do 40 izbornika podpisaše Frankovu kandidaturu! Razjasnio sam u „Hrv. Novinama“ kako je do toga došlo, što međutim Vi znadete. No izabran ne može još navieke biti, samo ćemo mi morati biti žrtva. Kandidatura dra Krištofa u Novomgradu učiniti

44 KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira, PETRIĆ, Hrvoje: *Prilozi povijesti seljačkog pokreta u Podravini*, Koprivnica 2015., 57.

*će vrlo dobar dojam i na druge izbornike i pučanstvo, pa Vam preporučam, da on ovdje kandidira. Inače ništa osobita. Dr. Šuperina nije mi mogao pomoći. Znam, tepko je danas to. Stvar još nisam uredio, morati će opet k židovu. Ponovo Vas molim, da glede moje kandidature stvorite drugi zaključak i da to javite u „Domu“. Odgovorite mi, molim Vas, sa par rieči, Vaš P. Ljubić.*⁴⁵

Kasnije je Ljubić trebao bio kandidat HPSS-a za Sabor u Hrtkovcima u Srijemu, no i tada odustaje od kandidature te je umjesto njega kandidat bio Ilija Martinović. Na kraju je HPSS odustala od kandidature za koprivnički izborni kotar.⁴⁶

Na sastanaka HPSS-a u koji je Stjepan Radić održao 5. siječnja 1909. u kući izbornika Kuzela u Virju, došao je i Peroslav Ljubić, bivši član glavnog odbora HPSS-a. Ljubić je naročito naglasio, kako su se prerano poveselili protivnici seljačke stranke, nadajući se, da je on od nje odstupio, te je ponovno naglasio, da ostaje nepokolebivo vjeran ne samo programu, nego i samoj seljačkoj stranci.⁴⁷

Zanimljivo je istaknuti činjenicu da su virovske Hrvatske novine su do kraja studenoga 1906. bile glavno glasilo Hrvatske pučke seljačke stranke uz geslo *Ako si dobar Hrvat, budi i dobar Slaven*. Cijelo vrijeme se kao izdavač i urednik novina potpisuje Peroslav Ljubić. Zbog toga Virje, a time i Podravinu, možemo smatrati jednim od glavnih točaka okupljanja i provedbe programa Hrvatske pučke seljačke stranke.⁴⁸ Tek je 25. studenoga 1906. Stjepan Radić u *Hrvatskim novinama* objavio oglas da se pokreće novo stranačko glavno glasilo *Dom*, ali i izjavio: *Hrvatske Novine ostat će pod uredništvom g. P. Ljubića i nadalje list H. P. S. S.* Tako da su Hrvatske novine u broju 48 od 29. studenoga posljednji puta objavile da su glavno glasilo HPSS-a, a od broja 49 (6. prosinca 1906.) ostale su *glasilo Hrvatske pučke seljačke stranke* jer je glavno glasilo postao „Dom“. Od prvog broja objavljenog u 1907. godine Hrvatske novine su prestale biti glasilo HPSS-a. Od br. 50, 1908. godine Hrvatske novine u

45 Državni arhiv Zagreb, Fond Stjepan Radić, A-7/21; KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Pisma Podravaca Stjepanu i Antunu Radiću* // *Podravski zbornik 18* (ur. Vjekoslav Prvčić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice 1992., 81.

46 *Dom 8* (19. 2. 1908.), 3.

47 *Dva sastanka u Virju*, *Dom 5* (3. 2. 1909.), 2.

48 KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; PETRIĆ, Hrvoje: *Prilozi povijesti seljačkog pokreta u Podravini*, 55.

podnaslovu imaju „Samostalno demokratsko glasilo”, što ukazuje na promjenu političkog smjera njihovog nakladnika Peroslava Ljubića.

Na izborima za Hrvatski sabor održanima u listopadu 1910. Peroslav Ljubić je bio kandidat Hrvatsko-srpske koalicije u izboru kotaru Novigrad Podravski.⁴⁹ Konkurenti su mu bili Tomo Jalžabetić iz Đurđevca kao kandidat HPSS-a i pravaš dr. Mirko Puk, odvjetnik u Glini. Na Ljubića se okomio i Stjepan Zagorac u svojim novinama *Podravska hrvatska straža*, a napadao ga je i Stjepan Radić koji je isticao kako je Ljubić mijenjao stranke i politička uvjerenja. Jalžabetić je na saborskim izborima 1910. dobio 1230, Puk 865, a Ljubić 249 glasova. *Bila je to Ljubićevo politička smrt i Radićeva puna pobjeda.*⁵⁰

Krajem 1911. Peroslav Ljubić je napustio Virje te se preselio u Zagreb gdje nakratko nastavlja s objavljivanjem *Hrvatskih novina*, a zatim odlazi u Rijeku u uredništvo Supilova *Novog lista*, kojemu je od 1915. urednik. Kad su te novine bile zabranjene, u Sušaku je pokrenuo dnevnik *Primorske novine* koji je izlazio od 1916. do 1922. Od 1920. Ljubić je živio u Osijeku te tamo sudjelovao u izdavanju novina: *Jug - glasilo Jugoslavenkog demokratskog kluba* (urednik 1921. – 1925., u periodu 1921. – 1922. Ljubić je urednik i direktor), *Straža – radikalni list* (1919. – 1930., direktor) te *Narod i država: nezavisan nedeljni list za unapređenje privrednog, kulturnog i političkog života našega naroda* (1929. – 1930, vlasnik i urednik). Bio je i ravnatelj Srpske štamparije. Nakon toga na poziv Milana Marjanovića odlazi u Beograd te se zaposlio u Presbirou. Objavio je knjige: *Crtice i putopisne sličice* (Virje, 1910), *Sedam dana među braćom u Srbiji* (Zagreb, 1912), *Zar putem Lenjina i Trockog... upućenu bivšim stranačkim suradnicima Tomi Jalžabetiću i Vinku Lovrekoviću* (Osijek, 1924), *Sećanja iz prošlosti* (Osijek, 1927), *Ko je izazvao svetski rat?* (Osijek, 1928), *Sabrano zrnje...* (Osijek, 1930). Bavio se i prevodjenjem, najčešće s ruskoga ili njemačkog jezika s kojega je preveo knjigu *Der serbo-croatische Streit* koju je napisao Josip

Virgil Perić te ju na hrvatskom jeziku objavio kao *Srpsko-hrvatski spor* u Virju 1904. Godine 1925. u Topuskom je prešao na pravoslavlje. Umro je u Beogradu 4. svibnja 1944. godine.⁵¹

6. Umjesto zaključka

Peroslav Ljubić u politička zbivanja Podravine ulazi 1903. godine surađujući s tadašnjim tajnikom Kluba Hrvatske stranke prava Stjepanom Radićem kao i njegovim bratom Antunom. Ostaje povezan s braćom Radić te je tako ušao u krug osnivača Hrvatske pučke seljačke stranke (HPSS) čije osnivanje potmaže kroz svoje novine Podravac koje će kasnije preimenovati u Hrvatske novine. Te su novine postale i glavno glasilo HPSS-a. Krajem 1906. Hrvatske novine Peroslava Ljubića prestaju biti glavno glasilo HPSS-a pa on time počinje gubiti utjecaj. Osim toga HPSS nije dobro prošao na lokalnim izborima u Virju, a na izborima za Hrvatski sabor 1906. Peroslav Ljubić nije bio uspješan. Na idućim izborima 1908. odbija kandidaturu u ponuđenom koprivničkom izbornom kotaru, što je sve doprinijelo Ljubićevoj marginalizaciji unutar HPSS-a. Na tim je izborima po prvi puta u Hrvatski sabor izabran Stjepan Radić (u novigradskom i ludbreškom kotaru), a u saborske klupe ulazi i prvi seljak, Vinko Lovreković iz Donje Velike (u današnjoj općini Sokolovac). Jedan od potpredsjednika HPSS-a postaje Tomo Jalžabetić iz susjednog Đurđevca pa se Ljubiću unutar HPSS-a sve više sužavao politički prostor. Iako još početkom 1909. javno izjavljuje vjernost HPSS, on vrlo brzo prelazi na stranu Hrvatsko-srpske koalicije te 1910. propada kao njen kandidat na izborima u matičnom novigradskom kotaru. Nakon neuspjeha napušta politički rad u Podravini, a iduće 1911. trajno iseljava iz zavičaja.

49 Naše pravice 41 (6.10.1910), 2; isto, 43 (20.10.1910.), 4.
50 Podravska hrvatska straža, 38 (1.10.1910), 2; KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Politički život Novigrada Podravskog do drugog svjetskog rata*. // Općina Novigrad Podravski – izabrane teme (ur. Dragutin Feletar i Hrvoje Petrić), Novigrad Podravski: Nakladna kuća dr. Feletar, 2001., 98.

51 MIHOLEK, Vladimir: *Tiskar i novinar Peroslav Ljubić (1869.—1944.)*, <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/1323> - pristup ostvaren 8.7.2018; KRČMAR, Stjepan: *Tiskare i izdavačka djelatnost u Virju // Virje na razmeđu stoljeća: zbornik I* (ur. Martin Mihaldinec), Virje: Zavičajni muzej Virje, 1981, 43.; Dokumentacija Zavičajnog muzeja Virje; Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb; Narodna biblioteka Srbije Beograd, spomenute knjige i novine.

Summary

Supplement to the known political activity of Petar (Peroslav) Ljubić (1903-1910)

This article deals with the political activity of Petar (Peroslav) Ljubić from 1903 to 1910, which started in the Croatian Party of Rights and then continued in the Croatian Peoples' Peasant Party. Ljubić was also engaged in the work of the Croat-Serb Coalition where his candidacy at in 1910 election was unsuccessful. Peroslav Ljubić entered the political scene of Podravina in 1903, working with the then secretary of the Croatian Party of Rights Stjepan Radić and his brother Antun. He remained connected with the Radić brothers and has thus entered the circle of founders of the Croatian Peoples' Peasant Party (HPSS). Ljubić assisted the founding of the mentioned party with his newspapers Podravac which he renamed Croatian newspapers. These newspapers have also become the main bulletin of the HPSS. By the end of 1906, Ljubić's Croatian newspapers ceased to be the main bulletin of the HPSS, and thus Ljubić be-

gan to lose his influence. In addition, the HPSS was not successful in the local elections in Virje, and in the elections for the Croatian Parliament in 1906 Peroslav Ljubić had the same misfortune. In the next elections in 1908, he refused his candidacy in the offered electoral district of Koprivnica, which all contributed to Ljubić's marginalization within the HPSS. In those elections, Stjepan Radić (in Novi-grad and Ludbreg region) was elected for the first time as a member of the Croatian Parliament, and Vinko Lovreković from Donja Velika (in today's Sokolovac municipality) joined the Croatian Parliament as the first peasant to ever do so. One of the vice-presidents of the HPSS became Tomo Jalžabetić from the neighboring town of Đurđevac and Ljubić was slowly losing his political influence within the HPSS. Although at the beginning of 1909 Ljubić publicly declared his loyalty to the HPSS, he soon joined the Croat-Serb Coalition, and in 1910 he lost the elections in his native Novi-grad district. After this failure, he left the political scene in Podravina and in 1911 he permanently left his native county.

Literatura

- BOGDANOV, Vaso: *Hrvatski narodni pokret 1903/4.*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1961.
- KARAUULA, Željko: Utjecaj Stjepana Radića na rad HPSS-a u bilogorskom kraju do 1908. godine // *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XVII*, 22, 2012.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: Stjepan Radić i kuno-večka buna 1903. godine // *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja II*, 4, 2003.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: Nekoliko riječi o uvjetovanosti karijere i politike na primjeru Franje i Jakova Fanceva // *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, 1 [31], Zagreb: Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2007., 125–140.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira, PETRIĆ, Hrvoje: *Pri-lozi povijesti seljačkog pokreta u Podravini*, Koprivnica 2015.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: Pisma Podravaca Stjepanu i Antunu Radiću // *Podravski zbornik 18* (ur. Vjekoslav Prvčić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice 1992.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: Politički život Novigrada Podravskog do drugog svjetskog rata // *Općina Novigrad Podravski – izabrane teme* (ur. Dragutin Feletar i Hrvoje Petrić), Novigrad Podravski: Nakladna kuća dr. Feletar, 2001.
- KRČMAR, Stjepan: Tiskare i izdavačka djelatnost u Virju // *Virje na razmeđu stoljeća: zbornik I* (ur. Martin Mihaldinec), Virje: Zavičajni muzej Virje, 1981., 43.
- KRIZMAN, Bogdan: *Korespondencija Stjepana Radića*, 1, Zagreb: Institut za hrvatsku povijest, 1972., 427.
- LJUBIĆ, Peroslav: Hrvatska seljačka stranka // *Podravac XII*, 10 (26. 3. 1904.).
- LJUBIĆ, Peroslav: K osnutku hrvatske seljačke stranke // *Podravac XII*, 24 (2. 7. 1904.).
- MIHOLEK, Vladimir: *Tiskar i novinar Peroslav Ljubić (1869. – 1944.)*, <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/1323> (pristup ostvaren 8.7.2018.).
- MIHOLEK, Vladimir: *Tiskar i novinar Peroslav Ljubić (1869. – 1944.)*, <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/1323> (pristup ostvaren 8.7.2018.).

- hiva/1323 (pristup ostvaren 8. 7. 2018.).
- RADIĆ, Stjepan: K osnivanju hrvatske seljačke stranke // *Hrvatska misao* IV, 10 (1904.), 590.
 - ROJC, Milan: *Oko mene: u vrtlogu politike i u službi naroda (1906.-1920.): 2. dio* (priredio: Željko Karaula) Bjelovar: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.
 - ŠADEK, Vladimir: *Molvarska Podravina i druge teme: izbor studija i radova*, Molve: Općina Molve, 2008.

Izvori

- *Kako se danas brani domovina?* // *Podravac* XII, 25 (9. VII. 1904.).
- *Još nešto o Radiću i onom gospodinu kapelanu koji kani pokopati Podravca* // *Podravac* XII, 26 (14. 7. 1904.).
- *Hrvatski narod* XIII, 35 (25. 8. 1904.).
- *Svjetlo* (25. 10. 1903.).
- *Slavenska misao* 64 (7. 10. 1903.).
- *Podravac* XI, 24 (15. 12. 1903.).
- *Hrvatska pučka seljačka stranka* // *Podravac* XII, 49 (24. 12. 1904.).
- *Organizacija Hrv. Pučke seljačke stranke* // *Hrvatska zastava* 12 (30.3.1905.).
- *Hrvatska pučka seljačka stranka. Glavni odbor H.P.S.S.* // *Hrvatske novine* 1 (4. 1. 1906.).
- *Hrvatske novine*, 3 (14. 1. 1905.); 9 (25. 2. 1905.); 10 (14. 3. 1905.); 16 (1. 4. 1905.); 22 (27. 5. 1905.); 23 (3. 6. 1905.); 25 (17. 6. 1905.); 31 (29. 7. 1905.); 32 (5. 8. 1905.); 34 (19. 8. 1905.); 36 (2. 9. 1905.); 36 (5. 9. 1907.); 37 (9. 9. 1905.); 38 (16. 9. 1905.); 48 (25. 11. 1905.)
- *Neoborivi temelji velikom djelu* // *Hrvatska misao* 4 (7. 4. 1905.).
- *U glavnom odboru HPSS* // *Dom*, 41 (11. 9. 1907.)
- *Pučka skupština u Molvama* // *Dom* 42, (18. 9. 1907.), 2
- *Virovitičan*, 15 (30. 4. 1906.).
- *Hrvatska zastava* 19 (10.5.1906.).
- *Dva sastanka u Virju*, *Dom* 5 (3. 2. 1909.).
- *Dom* 8 (19. 2. 1908.).
- *Naše pravice* 41 (6.10.1910), 2; i 43 (20.10.1910.).
- *Podravska hrvatska straža*, 38 (1.10.1910).
- *Državni arhiv Zagreb, Fond Stjepan Radić, A-7/21*